Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра загальної та практичної психології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри загальної та практичної психології
 — Олександр ГУДИМА
26 серпня 2026 р.
Зі змінами 29 вересня 2026 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСИЦПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ

для підготовки фахівців *першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*
за освітньо-професійною програмою *«Середня освіта (Історія та правознавство)»*
спеціальності *А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)*
предметної спеціальності А4.03 *«Середня освіта (Історія та громадянська освіта»*

галузі знань *А Освіта*

мова навчання *українська*

2026-2027 навчальний рік

Розробник робочої програми:

Ольга САВІЦЬКА, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної та практичної психології

Ухвалено на засіданні кафедри загальної та практичної психології

Протокол за № 10 від 26 серпня 2026 року

Зі змінами протокол № 12 від 29 вересня 2026 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми Анна СЕМЕНЮК-ПРИБАТЕНЬ

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1. *Мета вивчення навчальної дисципліни* «Психологія» полягає у створенні фундаменту психологічних знань, вивченні та засвоєнні здобувачами основних методологічних та теоретичних засад психологічної науки, оволодінні методами наукового дослідження психічних та соціально-психологічних явищ, озброєнні здобувачів знаннями закономірностей розвитку психіки та становлення особистості на різних вікових етапах, психологічних основ навчання і виховання, психологічних особливостей педагогічної діяльності та особистості вчителя, а також здійснення практичної підготовки студентів до роботи з учнями та задля особистісно-професійного саморозвитку.

2. *Обсяг дисципліни*

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік навчання	1	1
Семестр вивчення	2	2,3
Кількість кредитів ЄКТС	4	4
Загальний обсяг годин	120	120
Кількість годин навчальних занять	60	16
Лекційні заняття	28	6
Практичні заняття	32	10
Самостійна та індивідуальна робота	60	104
Форма підсумкового контролю	екзамен	екзамен

3. *Статус дисципліни*. Навчальна дисципліна належить до освітніх компонент професійної підготовки (обов'язкова).

4. *Передумови для вивчення дисципліни.* Дисципліни-пререквізити: вступ до спеціальності.

5. Програмні компетентності навчання. Навчальна дисципліна спрямована на формування таких компетентностей:

Інтегральної: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі освіти, професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки.

загальних: здатність до абстрактного мисленн, аналізу та синтезу (ЗК 01); здатність вчитися і бути сучасно навченим (ЗК02); здатність критично та креативно мислити, виявляти ініціативу і мотивувати людей рухатися до спільної мети, а також навчатися упродовж всього життя (ЗК 03); володіння основвами укранської мови за професійним спрямуванням та здатність її застосовувати у професійній діяльності (ЗК 05); здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, підтримання належного рівня фізичної активності та працездатності (ЗК 09).

спеціальних (фахових): оволодіти основами психологічної науки, знання психологічних закономірностей для організації педагогічної діяльності та спілкуання (СК 02); здатність застосовувати теоретичні знання у навчальній та професійній діяльності, захищати законні права і інтереси суб'єктів освітнього процесу (СК 16); здатність організовувати освітній процес для учнів з особливими освітніми потребами (СК 18).

6. *Очікувані результати навчання з дисципліни*: вміти застосовувати знання з української мови за професійним спрямуванням на практиці (ПРН 01); поєднувати та застосовувати вміння з педагогіки і психології та навички викладання історії та правознавства у професійній діяльності педагога (ПРН 04); вміти на практиці застосовувати основи майстерності вчителя в управлінні собою, майстерність педагогічного спілкування, майстерність в управлінні навчально-виховним процесом (ПРН16); організовувати різні види позакласної діяльності учнів, що забезпечать умови для засвоєння і активного сприйняття історичного досвіду та навколишньої дійсності (ПРН 17); володіти навичками організації безбар'єрного освітнього середовища для осіб з особливими освітніми потребами, розуміти їх права та потреби (ПРН 18); вміти використовувати у професійній діяльності спеціальну історичну та правознавчу термінологію, користуватися фаховою науковою літературою та джерелами (ПРН 19).

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти **повинен** оволодіти основнми психологічними термінами та категоріями; розуміти природу та сутність психіки людини; розрізняти свідомі та несвідомі форми прояву психіки людини та їх основні особливості та генезис; сутність і специфіку різних форм психічного відображення дійсності; основні психологічні механізми, закономірності розвитку психіки та формування особистості, специфіку психологічних досліджень; зміст, основні характеристики та умови розвитку когнітивної, регулятивної, афективної сфер особистості; індивідуально-типологічні особливості особистості (темперамент, характер, здібності) та можливості впливу на їх розвиток на різних вікових етапах онтогенезу; зміст, структуру і види діяльності та поведінки як психологічних феноменів, закономірності динаміки психічного розвитку та становлення особистості; закономірності навчання та виховання; усвідомлювати психологічну структуру педагогічної діяльності та її вимоги до особистості педагога тощо; вміти пояснювати психологічний зміст та механізми становлення і розвитку різних форм прояву психіки (психічних процесів, станів і властивостей особистості, свідомих і неусвідомлюваних психічних явищ); аналізувати психологічний зміст, структуру, психологічні механізми і умови розвитку особистості та окремих її складових; застосовувати набуті знання для аналізу психологічної сутності різних проявів поведінки і діяльності особистості, групи та міжособистісної взаємодії; проєктувати різні види та форми впливу з метою розвитку особистості та психічного розвитку залежно від вікових особливостей учнів; визначати цілі та перспективи впливу і взаємодії з людьми і групами, стратегій і способів досягнення взаєморозуміння; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу; усвідомлювати та поціновувати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі, організовувати власну творчу та комунікативну діяльність, конструювати власну діяльність і взаємодію з іншими людьми в педагогічній діяльності; уміти ефективно працювати як особистість і як член команди, попереджувати конфлікти; вступати у наукові дискусії, демонструючи як наукові знання, так і власну позицію тощо.

7. *Засоби діагностики результатів навчання*: тестові завдання поточного контролю, письмові самостійні роботи, есе, аналіз психологічних ситуацій, презентація результатів наукових досліджень студентів та виступи на наукових конференціях, виконання завдань самостійної роботи та їх захист, завдання модульної контрольної роботи (в тестовій формі, зокрема, з використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища), екзамен (усна/письмова відповідь, зокрема із використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle) та ін.

8. *Програма навчальної дисципліни*

Денна і заочна форма здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	денна форма				Заочна форма			
	разом	у тому числі			разом	у тому числі		
		Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота		Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота
Тема 1. Предмет психології.	5	1	1	3	6	—	—	6
Тема 2. Будова, завдання та методи сучасної психології.	5	1	1	3	7	1	1	5
Тема 3. Розвиток психіки у філогенезі.	4	—	—	4	6	—	—	6
Тема 4. Діяльність.	7	2	2	3	7	1	1	5
Тема 5. Спілкування.	7	2	2	3	6	—	—	6
Тема 6. Особистість.	7	2	2	3	8	1	2	5
Тема 7. Психологія малих груп .	7	2	2	3	6	—	—	6
Тема 8. Психічні пізнавальні процеси.	7	2	2	3	7	1	1	5
Тема 9. Емоційно-вольова сфера особистості.	7	2	2	3	6	—	—	6
Тема 10. Індивідуально-психічні властивості особистості.	7	2	2	3	6	—	1	5
Тема 11. Виникнення і розвиток вікової та педагогічної психології як самостійних галузей психологічної науки.	4	—	—	4	5	—	—	5
Тема 12. Динаміка та закономірності психічного розвитку та формування особистості школяра.	7	2	2	3	6	—	—	6
Тема 13. Психічний розвиток дитини до вступу у школу.	5	—	2	3	5	—	—	5
Тема 14. Психічний розвиток в молодшому шкільному віці.	5	—	2	3	5	—	—	5
Тема 15. Психологічні особливості підліткового віку.	7	2	2	3	6	—	—	6
Тема 16. Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому	7	2	2	3	8	1	2	5

віці.								
Тема 17. Психологія виховання і самовиховання як цілеспрямованого процесу формування особистості.	7	2	2	3	6	—	—	6
Тема 18. Психологічні основи навчання та учіння	8	2	2	4	6	—	—	6
Тема 19. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя.	7	2	2	3	8	1	2	5
Разом годин	**120**	**28**	**32**	**60**	**120**	**6**	**10**	**104**

Денна форма здобуття освіти

Тематика лекційних занять

Тема 1. Предмет, будова, завдання та методи сучасної психології.

Тема 2. Діяльність.

Тема 3. Спілкування.

Тема 4. Особистість.

Тема 5. Психологія малих груп.

Тема 6. Психічні пізнавальні процеси.

Тема 7. Емоційно-вольова сфера особистості.

Тема 8. Індивідуально-психічні властивості особистості.

Тема 9. Динаміка та закономірності психічного розвитку та формування особистості школяра.

Тема 10. Психологічні особливості підліткового віку.

Тема 11. Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому віці.

Тема 12. Психологія виховання і самовиховання як цілеспрямованого процесу формування особистості.

Тема 13. Психологічні основи навчання та учіння.

Тема 14. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя.

Тематика практичних занять

Тема 1. Предмет, будова, завдання та методи сучасної психології.

Тема 2. Діяльність.

Тема 3. Спілкування.

Тема 4. Особистість.

Тема 5. Психологія малих груп.

Тема 6. Психічні пізнавальні процеси.

Тема 7. Емоційно-вольова сфера особистості.

Тема 8. Індивідуально-психічні властивості особистості.

Тема 9. Динаміка та закономірності психічного розвитку та формування особистості школяра.

Тема 10. Психічний розвиток дитини до вступу у школу.

Тема 11. Психічний розвиток в молодшому шкільному віці.

Тема 12. Психологічні особливості підліткового віку.

Тема 13. Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому віці.

Тема 14. Психологія виховання і самовиховання як цілеспрямованого процесу формування особистості.

Тема 15. Психологічні основи навчання та учіння.

Тема 16. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя.

Самостійна робота

Здобувачі вищої освіти виконують такі різновиди самостійної роботи з дисципліни:

1) опрацювання текстів лекційних занять зокрема, робота з термінологічним апаратом дисципліни, ведення термінологічного словника;

2) робота з основною й допоміжною літературою, читання наукової та навчальної літератури;

3) підготовка до практичних занять;

4) виконання завдань, визначених у планах практичних занять;

5) опрацювання питань, винесених на самостійне опрацювання;

6) аналіз та самоаналіз особливостей окремих психічних, особистісних та соціально-психологічних явищ;

7) розробка рекомендації з розвитку окремих психічних феноменів та властивостей особистості учнів, саморозвитку;

8) психодіагностика та самодіагностика окремих психічних феноменів та властивостей особистості;

9) підготовка до написання самостійної роботи та модульної контрольної роботи тощо.

Питання, винесені на самостійне опрацювання:

Тема 1. Предмет психології.	Ідеалістичний підхід до тлумачення предмету психології. Дуалізм Рене Декарта у поясненні природи психічного. Дуалістичне уявлення про психіку (Еббінгауз, Вундт). Моністичний підхід до тлумачення психіки. Блоки головного мозку людини та їх роль у забезпеченні психічної діяльності людини.
Тема 2. Будова, завдання та методи сучасної психології.	Місце психології в системі наук. Психологія і педагогіка. Роль психології у реформування освіти в Україні. Аналіз напрямків зарубіжної психології.
Тема 3. Розвиток психіки у філогенезі.	Розвиток форм відображення. Розвиток психіки в філогенезі: а) стадії розвитку психіки; б) механізми відображувальної діяльності на різних стадіях психіки. Сутність відмінностей психіки тварин і людини. Інстинкти, научіння, інтелектуальна поведінка. Виникнення психіки як результат еволюції матерії. Психіка та еволюція нервової системи. Психічні функції, будова органів та середовище. Умови переходу до вищої форми відображення людської свідомості.
Тема 4. Діяльність.	Дія як процес, спрямований на досягнення мети. Дії та рухи. Види діяльності. Формування навичок. Вправи. Структура і взаємодія навичок. Виникнення вмінь. Звички.
Тема 5. Спілкування.	Бар'єри спілкування. Поняття вплив, взаємовплив, психологічний вплив. Форми соціальних впливів. Впливовість особистості та способи протистояння неконструктивним впливам.
Тема 6. Особистість.	Мотиви, їх класифікації.

	Самосвідомість. Образ «Я». Самооцінка та її роль в розвитку особистості. Рівень домагань. Формування особистості.
Тема 7. Психологія малих груп.	Вплив малої соціальної групи на розвиток особистості. Поняття соціально-психологічного клімату колективу. Диференціація в групах. Поняття про лідерство, особистість лідера. Інтеграція в групах. Колективістська ідентифікація. Ціннісно-орієнтаційна єдність. Адекватна атрибуція відповідальності. Методи вивчення учнівської групи. Соціометрія. Референтометрія.
Тема 8. Психічні пізнавальні процеси.	Розлади уваги та їх подолання. Рефлекторна природа відчуттів. Рецептори та аналізатори. Види сприймання. Роль моторних компонентів у сприйманні. Теорії пам'яті. Види пам'яті та їх особливості. Індивідуальні особливості пам'яті у людей. Форми мислення. Типи мислення. Індивідуальні відмінності мислення. Поняття про інтелект. Інтелект людини і ШІ. Уява і мислення в проблемних ситуаціях. Уява і уявлення. Індивідуальні особливості уяви.
Тема 9. Емоційно-вольова сфера особистості.	Теорії емоцій. Фізіологічні основи емоцій. Історична зумовленість почуттів людини. Вищі почуття, їх формування. Основні підходи до подолання стресу та формування стресостійкості. Вольові якості особистості. Слабка воля, причини та шляхи подолання. Розвиток волі у людини.
Тема 10. Індивідуально-психічні властивості особистості.	Теорії темпераменту. Фізіологічні основи темпераменту. Типи темпераменту та їх характеристика. Акцентуація рис характеру. Формування характеру. Фактори розвитку здібностей. Критерії здібностей. Проблема успадкування. Формування здібностей.
Тема 11. Виникнення і розвиток вікової та педагогічної психології як самостійних галузей психологічної науки.	Предмет, завдання вікової і педагогічної психології. Взаємозв'язок педагогічної психології з педагогікою, вікової та загальною психологією, психологією праці та соціальною психологією. Стуктура вікової та педагогічної психології. Питання вікової та педагогічної психології у працях вітчизняних та зарубіжних педагогів та психологів. Методологія, метод, методики в дослідженнях з вікової та педагогічної психології.
Тема 12. Динаміка та закономірності психічного розвитку та формування особистості школяра	Онтогенез та філогенез психіки. Роль спілкування і діяльності дитини у психічному розвитку та становленні особистості. Онтогенез спілкування.
Тема 13. Психічний розвиток дитини до вступу у школу	Пренатальний період розвитку. Криза новонародженості. Соціальна ситуація розвитку новонародженого. Новоутворення періоду. Психічний розвиток дитини першого року життя. Розвиток форм спілкування протягом першого року. Формування сенсорної і моторної сфер немовляти. Розвиток мовлення у немовляти. Основні новоутворення періоду немовляти. Криза першого року життя. Соціальна

	ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Розвиток предметної діяльності. Продуктивна і репродуктивна діяльність. Оволодіння мовленням як головне новоутворення раннього дитинства. Особливості розвитку психічних пізнавальних процесів у ранньому дитинстві. Формування особистості дитини раннього віку. Психологічні особливості кризи трьох років. Соціальна ситуація розвитку в дошкільному віці. Сюжетно-рольова гра як провідна діяльність, її розвиток та значення для психічного розвитку дошкільника. Розвиток особистості дитини дошкільного віку. Особливості розвитку пізнавальної сфери дошкільняти. Психологічні новоутворення дошкільного віку. Особливості психічного розвитку дітей шестирічного віку. Психологічна готовність до навчання у школі. Методи вивчення психіки дитини. Проблеми психологічної адаптації до умов шкільного життя. Причини появи шкільної дезадаптації. Діяльність шестирічної дитини. Психологія особистості і міжособистісних взаємин шестирічних дітей. Вчитель і шестирічна дитина.
Тема 15. Психічний розвиток в молодшому шкільному віці.	Учіннєва діяльність як основний чинник психічного розвитку молодшого школяра. Особливості розумового розвитку в процесі учіннєвої діяльності. Пізнавальні процеси молодшого школяра. Мотиви учіння молодших школярів та їх формування. Загальна характеристика особистості і емоційно-вольовий розвиток молодшого школяра. Оцінка та відмітка: вплив на успішність школяра формування основних компонентів учіннєвої діяльності. Трудова та ігрова діяльність молодших школярів.
Тема 14. Психологічні особливості підліткового віку.	Анатомо-фізіологічні особливості підлітка та їх вплив на психічний розвиток. Система міжособистісних відносин і спілкування підлітка. Вплив ровесників на розвиток особистості підлітка. Міжособистісні конфлікти в підлітковому віці. Девіантна поведінка, її форми та прояви. Поняття булінгу та його попередження.
Тема 16. Психологічні особливості становлення особистості в юнацькому віці.	Особливості фізичного розвитку старшокласників. Міжособистісні стосунки в ранній юності: дружба і кохання. Неформальні юнацькі об’єднання. Психосексуальний розвиток юнаків. Підготовка старшокласників до сімейного життя.
Тема 17. Психологія виховання і самовиховання як цілеспрямованого процесу формування особистості.	Теорії виховання. Колектив учнів як фактор формування особистості учня. Спілкування і міжособистісні стосунки в класі, їх роль у формуванні особистості. Самовиховання. Саморозвиток. Самовдосконалення.
Тема 18. Психологічні основи навчання та учіння	Психологічні основи освітніх технологій. Психологічні теорії розвивавального навчання. Психологічна теорія загального розвитку школяра в початковому навчанні. Принципи навчання на її основі. Теорія учіннєвої діяльності. Принципи розвивавального навчання. Теорія поетапного формування розумових дій. Психологічне забезпечення освітнього процесу в контексті НУШ. Освітнє середовище в умовах НУШ. Формування умінь і навичок. Психологічні закономірності

	засвоєння знань та формування понять. Види мотивів учіння. Структура мотивації. Основні групи мотивів учіння. Вікова динаміка мотивації навчальної діяльності учнів. Формування мотивів учіннєвої діяльності учнів.
Тема 19. Психологія педагогічної діяльності та особистості вчителя.	Сутність педагогічного спілкування. Стилі педагогічного спілкування, їх загальна характеристика. Засоби педагогічного спілкування. Ефективність діяльності вчителя, критерії її оцінки. Вимоги до вчителя в умовах НУШ. Професійні ролі вчителя НУШ. Самоосвіта і самовиховання як умова успішної діяльності вчителя.

9. Форми поточного та підсумкового контролю. Формами поточного контролю знань є *контроль під час практичних занять* (опитування, перевірка виконаного аналізу/ самоаналізу особливостей окремих психічних, особистісних та соціально-психологічних явищ, обговорення розроблених здобувачами рекомендацій з розвитку окремих психічних феноменів та властивостей особистості учнів, саморозвитку, аналіз та обговорення висновків психодіагностики та самодіагностики, участь у групових бесідах, дискусіях, написання есе, підготовка презентацій, обговорення публікацій, аналіз психологічних ситуацій, перевірка правильності розв'язання психологічних задач та завдань та ін.), *виконання завдань самостійної роботи* (самостійне опрацювання рекомендованої літератури, ведення термінологічного словника, самодіагностика властивостей особистості і психічних явищ, опис її результатів та ін.) та *модульної контрольної роботи*.

Формою підсумкового контролю успішності навчання є іспит.

10. *Методи навчання*: лекція (лекція-презентація, проблемна лекція, лекція-бесіда та ін.), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, інструктаж (вступний, поточний, індивідуальний), робота за підручниками, посібниками, дидактичними матеріалами та іншими джерелами інформації, робота з інтернетними публікаціями та матеріалами вебсайтів, спостереження, робота за таблицями, демонстрація кінофрагментів та відеозаписів, створення й демонстрування презентацій, вправи й завдання (усні, письмові, творчі, проблемні, ситуативні та ін.), міні-дослідження з загальної та вікової психології, аналіз психологічних ситуацій, рольові та ситуативні ігри, елементи психологічних тренінгів та ін.

11. *Критерії оцінювання результатів навчання*

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється згідно з Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція) (https://cutt.ly/ZZbguzW) «Положенням про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками, науковими працівниками та здобувачами вищої освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція)». Дотримання академічної доброчесності регулюється Законом України «Про академічну доброчесність», Кодексом академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція), Положенням про використання штучного інтелекту в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

Розподіл балів, що присвоюються студентам:

Денна форма навчання				**Сума**
Поточний контроль	Самостійна робота	Модульна контрольна робота	Іспит	100
20 балів	20 балів	20 балів	40 балів	

Поточний контроль (*20 балів*)

Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.

Критерії оцінювання знань, умінь, навичок здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, психічних фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні».
	2	Здобувач вищої освіти не достатньо усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні»; може самостійно знайти в підручнику та інших джерелах інформації відповідь, некритично ставиться до знайденої інформації.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати психологічні ситуації на основі елементарних знань і навичок, використовуючи знання життєвої психології; виявляє окремі психологічні закономірності; робить спроби виконання завдань репродуктивного характеру; за допомогою викладача виконує прості завдання за готовим алгоритмом.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями з психології, здатний виконати завдання за зразком; орієнтується в психологічних термінах, поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
	5	Здобувач вищої освіти розуміє суть навчальної дисципліни, може дати визначення психологічних понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником та іншими джерелами інформації, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; виконує прості завдання за алгоритмом, але окремі висновки є нелогічними та непослідовними.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати психічні явища, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати наукові знання з психології під час виконання вправ і завдань за алгоритмом, послуговуватися додатковими джерелами інформації, може сформулювати рекомендації з розвитку окремих психічних явищ та властивостей особистості, але з неточностями та неповно враховуючи вікові особливості учнів.

Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими психологічними поняттями та категоріями, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати психологічну термінологію; складати таблиці, схеми, робити загальні висновки з психодіагностичних досліджень, може сформулювати рекомендації з розвитку окремих психічних явищ та властивостей особистості спираючись на загальні закономірності психічного розвитку в певний віковий період.
	8	Знання здобувача вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє здійснювати психологічний аналіз ситуації, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати есе, повідомлення і обґрунтувати його положення, може сформулювати рекомендації з розвитку окремих психічних явищ та властивостей особистості, враховуючи закономірності психічного розвитку в певний віковий період.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом з загальної, вікової та педагогічної психології, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати поведінку та діяльність дітей різного віку, здатен систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, вміє інтерпретувати результати психологічного дослідження та робити висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить психологічні поняття, категорії; формулює визначення; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; вміє формулювати рекомендації з розвитку окремих сторін особистості та психічного розвитку з врахуванням закономірності психічного розвитку в певний віковий період, має сформовані типові навички.
Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями з вікової, педагогічної та загальної психології, використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати вікові та індивідуальнім особливості психічних процесів; робить аргументовані висновки при аналізі психологічних ситуацій та за результатами емпіричних досліджень; практично оцінює сучасні здобутки психологічної науки; самостійно визначає мету власної діяльності; виконує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи психічні явища, поведінку та діяльність дітей різного віку.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з загальної, вікової та педагогічної психології, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, а також при розв'язуванні психологічних задач та аналізі психологічних ситуацій; вміє знаходити необхідну інформацію та критично її аналізувати, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у

		практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); формулювання узагальнених рекомендацій з психічного розвитку та становлення особистості, враховуючи закономірності вікової динаміки, за допомогою викладача може підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності, саморозвитку власної особистості; оцінювати різноманітні психічні явища, поведінку та діяльність інших.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні ситуації та завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію з психології для саморозвитку; займається науково-дослідною роботою з психології; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й схильності; використовує різноманітні джерела інформації, критично її аналізує; моделює ситуації в нестандартних умовах.

Здобувачу вищої освіти, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, в журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Здобувачу вищої освіти, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з непідготовленістю або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, здобувач вищої освіти повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Якщо здобувач вищої освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульної контрольної роботи (МКР), завдання самостійної роботи менше, ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття здобувач вищої освіти має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Самостійна робота (20 балів)

Самостійна робота передбачає опрацювання матеріалу лекційних занять, попередню підготовку до практичних занять; виконання завдань і вправ в позааудиторний час; підготовку до обговорення окремих теоретико-практичних тем; аналіз та самоаналіз особливостей окремих психічних, особистісних та соціально-психологічних явищ; розробку рекомендації з розвитку окремих психічних феноменів та властивостей особистості учнів, саморозвитку; психодіагностику та самодіагностику окремих психічних феноменів та особистості; самостійне вивчення окремих теоретичних тем навчальної дисципліни; підготовку до написання модульної контрольної роботи; відвідування консультацій (згідно з графіком консультацій кафедри); підготовку до складання екзамену. Перевірку питань та завдань самостійної роботи, які здобувачі вищої освіти

готують на практичні заняття, здійснює викладач, який їх проводить. Їх оцінювання є складником загальної оцінки, яка виставляється на практичному занятті.

Творчі завдання з навчальної дисципліни самостійно готують здобувачі вищої освіти. Загальна оцінка за таке завдання — 20 балів, зокрема:

— вміння добирати наукову інформацію та аналізувати її, ґрунтовність та логічність її викладу — 5 балів;

— вміння добирати і використовувати психодіагностичний інструментарій для збору емпіричних даних, їх обробка та інтерпретація — 5 балів;

— вміння формулювати рекомендації з психічного та особистісного розвитку учнів на основі отриманих емпіричних результатів — 5 балів;

— вміння презентувати результати власних теоретико-емпіричних досліджень, оформлення текстової інформації тощо — 5 балів.

Здобувачу вищої освіти пропонується для виконання обрати одне завдання з кількох альтернативних. Всі пропоновані завдання є рівнозначними за обсягом та структурою.

Здобувачі вищої освіти, які за виконання завдань самостійної роботи отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися на звіт за виконання самостійної роботи на консультації, або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Модульна контрольна робота (*20 балів*)

Здобувачі вищої освіти повинні виконати контрольну роботу, яка оцінюється за 20-ти бальною шкалою.

Модульна контрольна робота виконується у текстовій формі. До її написання допускаються всі здобувачі вищої освіти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи (менше 12 балів), а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Модульних контрольна робота складається з 4 завдань (2 теоретичні та 2 ситуаційні/практичні завдання), максимальний бал кожного з яких 5 балів.

Отже, за контрольну роботу здобувач вищої освіти може отримати до 20 балів.

При отриманні 11,9 і менше балів модульна контрольна робота вважається невиконаною і здобувач вищої освіти отримує можливість її перескладати.

Критерії оцінювання модульної контрольна робота (*20 балів*)

1.1. Норми оцінок теоретичних завдань

Теоретичні завдання передбачає глибоку оцінку та аналіз категоріального-понятійного апарату психології та окремих психологічних теорій. Передбачається, що аналізуючи їх, здобувач вищої освіти повинен аргументувати свої висновки, логічно і послідовно викладати матеріал, бачити практичне використання отриманих психологічних знань в практиці освітянської діяльності.

Отже, при оцінюванні теоретичного завдання, слід спиратися на такі критерії:

№ з/п	Критерії	бали
1.	**Правильно визначено основні категорії, сутність психологічної теорії.**	1
2.	Зазначено основні теоретичні підходи до аналізу і пояснення психічного явища чи феномену тощо повно неповно	 2 1

3.	Названо основні дослідження, які містять розробку зазначених в питанні проблеми, та їх авторів.	1
4.	Визначено місце проблеми, якої стосується запитання у професійній діяльності	1
	Разом за завдання	5

1.2. Норми оцінок завдання на розв'язування ситауційних/практичних завдань

В професійній діяльності педагога має важливе значення володіння не лише системою теоретичних знань з психології, але й використання їх у власній пошуково-дослідницькій діяльності, майбутній професійній діяльності. Тому студентам пропонується завдання зі аналізу ситуацій та завдань, які стосується прикладного аспекту психологічних знань (одне завдання із загальної психології, друге — із вікової та педагогічної психології).

При оцінюванні виконаного завдання слід спиратися на такі критерії:

№ з/п	Критерії	бали
1.	Правильно визначено психічний феномен, дано йому характеристику Вичерпна відповідь Достатня Недостатня	 3 2 1
	Сформульовано відповіді на запитання до завдання, сформульовано рекомендації з для учасників ситуації з ефективної взаємодії Вичерпна Достатня Недостатня	 2 1 0
	Разом за завдання	5

Семестровий іспит (40 балів)

До підсумкового контролю (іспиту) допускаються здобувачі вищої освіти, які відвідали всі лекційні та практичні заняття, виконали на позитивну оцінку (4-12) або отримали 60 % балів, від максимальної кількості балів, відведених на оцінку кожного виду робіт, або вчасно, відпрацювали пропущені заняття або виконали види робіт повторно.

Іспит проводиться і оцінюється відповідно до нормативних та розпорядчих документів, що регламентують підсумковий контроль знань здобувачів вищої освіти (https://drive.google.com/file/d/1onzYMFrBeck9KwYmmx1fvXleZjHYd-cD/view та https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

Білет іспиту складається з трьох завдань (2 – теоретичних та одне практично-прикладне завдання).

1 та 2 запитання (по 12 балів за кожне) екзаменаційного білета є теоретичними питаннями, а третє психологічною задачею (16 балів), які передбачають психологічний аналіз ситуації, відповіді на запитання про сутність психологічних явищ, які вона ілюструє. Виконання кожного з цих завдань оцінюється за **такими критеріями:**

високий рівень 10-12 б. (1,2 запитання) 14-16 б. (3 завдання)	Здобувач вищої освіти вміє визначати за описом ситуації конкретне психологічне явище, яке ілюструє ситуація, виявляє глибокі фундаментальні теоретичні знання цього явища, виявляє розуміння зв'язку феномену, про який йдеться у психологічній задачі з іншими психічними явищами та особливостями особистості, розуміє його роль у розвитку особистості та особливостях поведінки дитини, аргументує та обґрунтовує свої судження, формулює своє бачення ситуації, виявляє розуміння матеріалу, викладає матеріал логічно, послідовно, вживає

	мовні засоби відповідно до норм української літературної мови.
достатній рівень 7-9 б. (1,2 запитання) 12-13 б. (3 завдання)	Якщо відповідь здобувача вищої освіти відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але при цьому студент допускає 1-2 помилки чи неточності, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу. Здобувач вищої освіти наводить аргументи на підтвердження своїх думок, може застосовувати вивчений матеріал у стандартних та дещо змінених ситуаціях.
середній рівень 6-4 б. (1,2 запитання) (9-11 б.) (3 завдання)	Якщо здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння основних психічних явищ та феноменів особистості, але викладає матеріал неповно і допускає неточності у визначенні сутності явищ, які ілюструє ситуація, описана у психологічній задачі; не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження, частково розуміє взаємозв'язок між психічними феноменами та їх вплив на поведінку та діяльність дитини; викладає матеріал непослідовно, неповно і не дотримується норм української літературної мови.
початковий рівень менше ніж 4 б (1,2 запитання) менше ніж 9 б (3 завдання)	Якщо здобувач вищої освіти виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не здатен визначити за описом психічне явище, допускається помилок у визначенні його сутності, властивостей, типології та структури, не вміє самостійно аналізувати ситуацію, виявляти залежність між особливостями особистості та її проявами, хаотично і невпевнено викладає матеріал. Здобувач вищої освіти неспроможний дати відповіді на жодне запитання психологічної задачі. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недоброчесності.

Діапазон балів на екзамені від 0 (мінімально) до 40 (максимально):

Загальне оцінювання екзамену як сума балів, отриманих за кожне з трьох запитань/завдань білету:

40-36 балів – високий рівень;

35-30 балів – достатній рівень;

29-24 бали – середній рівень;

23 бали і менше – початковий рівень, оцінка «незадовільно»

Критерії оцінювання відповіді на екзамені

36 – 40 балів здобувач вищої освіти вміє визначати за описом ситуації конкретне психологічне явище, яке ілюструє ситуація, виявляє глибокі фундаментальні теоретичні знання цього явища, виявляє розуміння зв'язку феномену, про який йдеться у психологічній задачі з іншими психічними явищами та особливостями особистості, розуміє його роль у розвитку особистості та особливостях поведінки дитини, аргументує та обґрунтовує свої судження, формулює своє бачення ситуації, виявляє розуміння матеріалу, викладає матеріал логічно, послідовно, вживає мовні засоби відповідно до норм української літературної мови

30 – 35 балів. Якщо відповідь здобувача вищої освіти відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але при цьому студент допускає 1-2 помилки чи неточності, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу. Здобувач вищої освіти наводить аргументи на підтвердження своїх думок, може застосовувати вивчений матеріал у стандартних та дещо змінених ситуаціях.

24 – 29 балів. Якщо здобувач вищої освіти виявляє знання і розуміння основних психічних явищ та феноменів особистості, але викладає матеріал неповно і допускає

неточності у визначенні сутності явищ, які ілюструє ситуація, описана у психологічній задачі; не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження, частково розуміє взаємозв'язок між психічними феноменами та їх вплив на поведінку та діяльність дитини; викладає матеріал непослідовно, неповно і не дотримується норм української літературної мови

23 балів і менше балів Якщо здобувач вищої освіти виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не здатен визначити за описом психічне явище, допускається помилок у визначенні його сутності, властивостей, типології та структури, не вміє самостійно аналізувати ситуацію, виявляти залежність між особливостями особистості та її проявами, хаотично і невпевнено викладає матеріал. Здобувач вищої освіти неспроможний дати відповіді на жодне запитання психологічної задачі. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недоброчесності.

Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, не допускаються до екзамену. Вони допускаються до нього після ліквідації академічної заборгованості за результатами поточного контролю.

Вважається, що здобувачі вищої освіти підготувався до іспиту, якщо рейтингова оцінка за його результатом більша або дорівнює 24 балам.

Здобувачам вищої освіти, які за іспит отримали незадовільну оцінку, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки. Ліквідація академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяється до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускається не більше двох разів з навчальної дисципліни: один раз викладачеві, другий – комісії, яка створюється за розпорядженням декана факультету.

Якщо здобувач вищої освіти ліквідовує академічну заборгованість на засіданні комісії, яка створюється за розпорядженням декана факультету, його відповідь оцінюється за 100-бальною шкалою без урахування результатів поточної успішності.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

Зарахування результатів неформальної / інформальної освіти регулюється «Порядком визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної / інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка» (https://cutt.ly/LODbDIL).

Політика використання інструментів штучного інтелекту (ШІ). Використання генеративного ШІ допускається виключно як допоміжного інструменту для пошуку ідей, тематичних матеріалів та додаткових джерел інформації (із обов'язковою верифікацією фактів за першоджерелами);лінгвістичного та стилістичного редагування тексту (перевірка граматики, корекція стилю, переклад матеріалів). Подання згенерованого ШІ тексту чи аналітичних даних як власних оригінальних розробок (есе, рефератів, результатів виконання практичних/лабораторних завдань, самостійних робіт) кваліфікується як порушення академічної доброчесності. Роботи, виконані шляхом повного автоматичного копіювання, до розгляду не приймаються. Здобувач несе персональну відповідальність за точність поданих даних. Роботи, що містять згенеровані ШІ вигадані джерела, неіснуючі цитати або викривлені факти, оцінюються незадовільно. Використання будь-яких інструментів ШІ під час заходів підсумкового, семестрового та поточного контролю (іспити, модульні контрольні роботи, самостійні письмові роботита тестові завдання) суворо заборонено.

Підсумковий рейтинг з кредитного модуля (дисципліни)

Рейтингова оцінка з кредитного модуля – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння здобувачем вищої освіти певного кредитного модуля (навчальної дисципліни) упродовж його вивчення.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	**Оцінка за шкалою ECTS**	**Оцінка за національною шкалою**
90-100 і більше	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	задовільно
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

Перескладання рейтингових оцінок (від 60 і більше балів) з метою їх підвищення дозволяється лише у виняткових випадках за погодженням з деканом факультету та з дозволу ректора університету.

Рейтингова оцінка у балах знань, умінь і навичок здобувача вищої освіти на навчальних заняттях з навчального (змістового) модуля обчислюється після проведення цих занять та ліквідації ним поточної заборгованості, пов'язаної з пропусками занять, непідготовленістю або недостатньою підготовленістю до них.

12. **Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна.**

Викладання навчальної дисципліни не потребує спеціального матеріально-технічного та / або інформаційного / програмного забезпечення крім загальновживаних програм і операційних систем, однак можливе використання мультимедійного проєктора й ноутбука / персонального комп'ютера для супроводу лекційних занять, можливе також використання мобільних пристроїв (мобільний телефон та планшет) з підключенням до Інтернету для виконання завдань самостійної роботи, проходження тестування (поточний та модульний контроль). Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE.

13. Рекомендована література

Основна

1. Дуткевич Т.В. Загальна психологія. Теоретичний курс. [текст] навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 388 с. URI: http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/7621 .

2. Загальна психологія: підручник / за загальною редакцією академіка С.Д. Максименка. 4-те вид., переробл. і доп. Том 1. Київ: Видавництво Людмила, 2025. 568 с

3. Кутішенко В. П. Вікова і педагогічна психологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 190 с.

4. Максименко С. Д. Загальна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 272 с.

5. Загальна психологія : навч. посібник / Т. Б. Поясок [та ін.] ; Кременчуц. нац.

ун-т ім. М. Остроградського, Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : ФОП Бровін О. В., 2023. 396 с.

6. Москалець В.П. Загальна психологія *:* підручник. Київ : Ліра–К, 2020. 564 с.

7. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с.

8. Савчин Мирослав Загальна психологія: підручник. Київ: ВЦ:Академія, 2020. 344 с.

9. Сергієнкова О. В. Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасєка О. В. Загальна психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 296 с.

10. Скрипченко О. В., Долинська Л. В. Загальна психологія : підручник. Київ : Каравела, 2017. 464 с.

11.

Допоміжна

1. Дуткевич Т.В., Савіцька О.В. Навчально-дослідницькі завдання з психології освіти: навчально-методичний посібник. Київ: КНТ, 2024. 324 с.

2. Методичні вказівки та матеріали для самостійної роботи з вікової та педагогічної психології (для студентів денної та заочної форми навчання) : укладач Савицька О. В. Кам'янець-Подільський: ФОП Панькова А.С., 2019. 92 с.

3. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник : навч. посіб., 4-те вид., випр. і доп. Київ : Каравела, 2020. 418 с.

4. Савицька О.В. Ставлення студентів до дистанційного навчання як показник його психологічної комфортності. Габітус. Науковий журнал з соціології та психології. 2022. Вип. 35. С.79-84.

5. Савіцька О.В. Деескалація: як реагувати на деструктивну поведінку студента. *Основи травма-чутливого викладання у закладі вищої освіти: навч.-метод.посібник* /наук. ред. Т.Головатенко. (Підготовлено в межах проєкту SAFE LEARN Supporting Adaptive and Flexible Education for War-Affected Students in Ukraine 101236049-SAFE LEARN – ERASMUS – EDU – 2025 – CBHE), 2026. 165 с. С.74-83.

6. Саморегуляція психоемоційних станів студентів в ситуації іспиту (методичні рекомендації для студентів денної та заочної форми навчання): укладач Савицька О.В. Київ: КНТ, 2022. 72 с.

7. Харченко С.І., Савіцька О.В., Бичук І.О. Особливості емоційного інтелекту в управлінні конфліктами в мультикультурних командах. *Наукові перспективи.* 2026. № 1(67). С. 2301-2314.

8. Savitska, O., Nazarevych, V., Poliluieva, I., Kramchenkova, V., Kosianova, O., & Boreichuk, I. Neuropsychological Aspects of Coping with Stress in Children and Adults through Art Therapy REVISTA ROMANEASCA PENTRU EDUCATIE MULTIDIMENSIONALA, 2025. 17(2), 667-681.

9. Savytska O., Dutkevych T. The student's gender-characterological peculiarities and their impact on the pandemic COVID-19 experience. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки :* збірник наукових праць / за наук. редакцією І.С. Булах. Київ : Вид. НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022. Вип. 17 (62). С. 26-35. https://sj.udu.edu.ua/index.php/pn/article/view/1174

14. Рекомендовані джерела інформації:

http://www.mon.gov.ua/ - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України

www.lib.com.ua/ – електронна бібліотека

www.nbuv.gov.ua/ – Національна бібліотека України ім. Вернадського

http://nplu.org/ – Національна парламентська бібліотека України

https://nrat.ukrintei.ua/korysni-resursy/ національний репозитарій академічних текстів

https://ispp.org.ua/elektronna-biblioteka/ — електронна бібліотека Інституту соціальної та політичної психології Національної Академії педагогічних наук України

http://psychology-naes-ua.institute/info/265/ — наукові видання Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України Національної Академії педагогічних наук України

https://irbis-nbuv.gov.ua/OSUA/NSOU0000486 — інституційний репозитарій Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України Національної Академії педагогічних наук України

http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/ — репозитарій Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

http://www.loc.gov – Бібліотека конгресу США (Library of Congress)

http://www.harvard.edu/museums – Бібліотека Гарвардського университету (США)

https://prometheus.org.ua Prometheus – український громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів;

https://www.ed-era.com EdEra – українська студія онлайн-освіти;

https://coursera.org – Courséra технологічна компанія, що працює в галузі освіти.

www.futurelearn.com — Browse Free Online Courses FutureLearn

pll.harvard.edu/catalog — Courses Harvard University